

Correctievoorschrift VWO

2016

tijdvak 1

Grieks

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het bij de toets behorende correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden met inachtneming van het correctievoorschrift toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 76 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 De onder '2 Algemene regels' geformuleerde bepalingen met betrekking tot een vraag zijn mutatis mutandis ook van toepassing op een kolon.
- 2 Bij de beoordeling van een essayvraag geldt dat, indien het maximum aantal woorden is overschreden, hiervoor geen scorepunt(en) in mindering wordt/worden gebracht.
- 3 Bij de beoordeling van de vertaling moet de score 0 worden toegekend indien in een kolon een ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolon.
- 4 Indien bij de vertaling een aantekening is genegeerd en indien dit heeft geleid tot een onjuiste weergave van het desbetreffende tekstelement, één scorepunt / meerdere scorepunten in mindering brengen, afhankelijk van de zwaarte van de fout en het maximum van het desbetreffende kolon.
- 5 Indien bij de vertaling van een kolon een Grieks woord niet is vertaald en dit woord niet van essentieel belang is voor de betekenis van dit kolon, één scorepunt in mindering brengen, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 1

1 maximumscore 1

Tomyris had aangeboden / De Massageten hadden aangeboden zich (drie dagreizen van de rivier) terug te trekken / De Massageten hadden zich (drie dagreizen van de rivier) teruggetrokken.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'Tomyris had toegezegd dat ze ongehinderd (de rivier) konden oversteken / Cyrus had met Tomyris afgesproken dat de slag op haar terrein zou plaatsvinden'.

2 maximumscore 1

De Perzen vonden iemand op een leeftijd van ongeveer twintig jaar nog niet oud genoeg om deel te nemen aan een militaire expeditie (en die leeftijd is al hoger dan de in het verdrag en het facultatieve protocol genoemde leeftijd).
Of woorden van overeenkomstige strekking.

3 maximumscore 1

Herodotus spreekt van een godheid die de droom stuurde.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

4 maximumscore 2

- a. Het eerste $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$ verwijst naar de plaats waar Cyrus is / naar het land van de Massageten 1
- b. Het tweede $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$ verwijst naar Cyrus zelf (het gaat om zijn koningschap) 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

5 maximumscore 1

(de) Meden

6 maximumscore 1

Tot het moment dat Cyrus weer terug was in Perzië.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'tot Cyrus de Massageten onderworpen zou hebben'.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 1

ἀχρηΐου (regel 30)

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'τοῦ ἀχρηΐου (regel 30)'.

8 maximumscore 1

(Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ) καθαροῦ (στρατοῦ) (regel 28-29)

Opmerking

Wanneer als antwoord is gegeven 'τῆς Κύρου στρατιῆς (regel 31)', geen scorepunt toekennen.

9 maximumscore 2

- a. Tomyris beschouwt Cyrus (figuurlijk) als bloeddorstig / onverzadigbaar in die zin dat hij een massamoordenaar is 1
 - b. maar ze neemt de uitdrukking uiteindelijk letterlijk door Cyrus' hoofd te verzadigen met bloed / in bloed onder te dompelen 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

10 maximumscore 1

Het tweede τῶ / τῷ in regel 38 wijkt af; dit fungeert namelijk als lidwoord, terwijl de andere twee als betrekkelijk voornaamwoord fungeren. Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerkingen

- *Alleen een scorepunt toekennen wanneer uit het antwoord ondubbelzinnig blijkt welk τῶ afwijkt.*
- *Alleen een scorepunt toekennen wanneer is ingegaan op de woordsoort van alle drie vormen.*

11 maximumscore 2

- a. ἀμπελίνῳ καρπῶ (regel 39) 1
- b. (τοιούτῳ) φαρμάκῳ (regel 41) 1

Opmerking

Wanneer bij a. alleen als antwoord is gegeven 'ἀμπελίνῳ (regel 39) / καρπῶ (regel 39)', geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 2 Wees niet trots op wat je gedaan hebt. Geef mijn zoon terug. Ga weg. Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	indien drie antwoorden juist zijn	2
	indien twee antwoorden juist zijn	1
	indien één of geen antwoord juist is	0

Tekst 2

- 13 maximumscore 1**
Cambyses had de heilige stier / Apis gedood.
Of woorden van overeenkomstige strekking.
- 14 maximumscore 2**
- a. Het gegeven dat er sprake is van een moord op een volle broer / zijn (bloed)eigen broer, maakt de misdaad nog erger
Of woorden van overeenkomstige strekking. 1
 - b. ἀπ' ἀμφοτέρων (regel 15) 1
- Opmerkingen*
- Wanneer bij a. het element 'volle/(bloed)eigen' ontbreekt, geen scorepunt toekennen.
 - Niet fout rekenen wanneer bij b. als antwoord is gegeven '(ἦν οἱ) ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῆ (regel 15)' / 'ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων (regel 15)'.
- 15 maximumscore 2**
- a. Cyrus en Cambyses dromen allebei dat iemand hun macht zal overnemen 1
 - b. In Tekst 1 doodt Cyrus de bedreigende persoon niet / besluit Cyrus een onderzoek naar die persoon in te stellen. In Tekst 2 laat Cambyses de bedreigende persoon direct doden 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Bij b. alleen een scorepunt toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
16	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> a. Cambyses overlijdt aan de gevolgen van een verwonding b. Cambyses dacht dat zijn broer Smerdis op de troon zat, maar in werkelijkheid was dat de magiër Smerdis Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
17	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> a. In de regels 2-11 staat dat Cambyses al in Egypte was toen hij zijn broer / Smerdis liet vermoorden. In het citaat wordt gezegd dat Cambyses naar Egypte ging na de moord op zijn broer / Smerdis b. De Egyptenaren leggen / Herodotus legt een verband tussen het doden van de stier/Apis en het waanzinnige gedrag van Cambyses Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
	<i>Opmerkingen</i> <ul style="list-style-type: none"> – Bij a. alleen een scorepunt toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn. – Bij b. niet fout rekenen wanneer in plaats van 'het doden van de stier/Apis' in het antwoord 'een in Egypte begane misdaad' staat. 	
18	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> φθόνω (regel 3) δείσας (regel 9) 	1 1
19	maximumscore 1 ήρασθη, εἴρετο, Ἔγημε, συνοίκεε, ἐξεργάσατο	
20	maximumscore 1 ἀσφαλέα (regel 24)	
21	maximumscore 1 σφι παρευρεθῆ τι ἄδικον (regel 21)	
	<i>Opmerking</i> Niet fout rekenen wanneer σφι in het antwoord ontbreekt.	
22	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> δικάζουσι (is tegenwoordige tijd en) beschrijft (een algemene situatie, namelijk) hoe de rechtspraak bij de Perzen is geregeld ὑπεκρίνοντο (is verleden tijd en) duidt het antwoord aan dat de rechters aan Cambyses gaven Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
23	maximumscore 1 ἔλυσαν (regel 26) en παρεξέυρον (regel 28)	

Vraag	Antwoord	Scores
24	maximumscore 1 (het) praesens / (de) praesensvorm (νικωμένου)	
25	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> In de Egyptische versie neemt de vrouw het initiatief door een krop sla kaal te plukken In de Griekse versie (neemt de vrouw niet het initiatief, maar) reageert de vrouw op een situatie die Cambyses in scène had gezet / op een vraag die Cambyses had gesteld Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
26	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> a. ἐκτρώσασαν (regel 45) b. (αὐτῇ) ἐχούση ἐν γαστρὶ (regel 44-45) 	1 1

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

	Kolon 27	
27	maximumscore 1 “ ὦ βασιλεῦ, (O) koning	
	Kolon 28	
28	maximumscore 2 ἐπ’ ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει, je bereidt je voor om tegen dergelijke mannen op te trekken / een veldtocht te ondernemen	
	τοιούτους die/deze	1
	παρασκευάζει niet vertaald als 2e persoon enkelvoud medium indicativus	0
	Kolon 29	
29	maximumscore 2 οἱ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι, die van huiden gemaakte broeken dragen en ook verder van huiden gemaakte kleding/kleren (dragen)	
	Niet fout rekenen: σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι en de rest van hun kleding van huiden gemaakt dragen	
	Niet fout rekenen: σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα en (de) andere van huiden gemaakte kleding	
	als hoofdzin vertaald (zij dragen ...)	1

Vraag	Antwoord	Scores
	Kolon 30	
30	maximumscore 2 σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, (en) die / en niet zoveel eten als ze willen	
	Niet fout rekenen: σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι (en) zij eten niet zoveel als ze willen	
	Niet fout rekenen: ὅσα al(les) wat	
	ὅσα zoals	1
	ὅσα elke andere betekenis dan 'zoveel als / al(les) wat / zoals' of een synoniem daarvan	0
	Kolon 31	
31	maximumscore 1 ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, maar zoveel als ze hebben	
	Niet fout rekenen: ὅσα al(les) wat	
	ὅσα zoals	0
	Wanneer ook in kolon 30 hier niet meer aanrekenen.	
	ὅσα elke andere betekenis dan 'zoveel als / al(les) wat / zoals' of een synoniem daarvan	0
	Wanneer ook in kolon 30 hier niet meer aanrekenen.	
	ἔχω kunnen	0
	Kolon 32	
32	maximumscore 1 χώρην ἔχοντες τρηχέαν. omdat ze een ruw/rotsachtig land hebben	
	Niet fout rekenen: ἔχοντες terwijl ze hebben	
	Niet fout rekenen: (zij) die een ruw land hebben	
	die/zij hebben een ruw land (als hoofdzin vertaald)	0
	ἔχοντες hoewel/als/wanneer ze hebben	0
	Kolon 33	
33	maximumscore 1 Πρὸς δὲ οὐκ οἶνω διαχρέωνται, (En) bovendien/daarbij gebruiken/drinken/hebben ze geen wijn	
	Kolon 34	
34	maximumscore 1 ἀλλὰ ὑδροποτεύουσι, maar drinken ze water	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Kolon 35

35 maximumscore 2

οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν,
(en) ze hebben geen vijgen om te eten

Kolon 36

36 maximumscore 1

οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν.
(en) niets anders goeds/lekkers

Kolon 37

37 maximumscore 1

Τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις,
Enerzijds (dus), als je (hen) zult overwinnen / overwint

Kolon 38

38 maximumscore 2

τί σφεας ἀπαιρήσεται,
waarvan zul je hen dan beroven / waarvan beroof je hen dan

τί iets

1

τί waarom

0

ἀπαιρήσεται niet vertaald als 2e persoon enkelvoud medium indicativus

0

Kolon 39

39 maximumscore 2

τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν;
die (echt) niets hebben

Niet fout rekenen: want zij hebben niets

Niet fout rekenen: voor/aan wie (er) niets is

Kolon 40

40 maximumscore 2

Τοῦτο δέ, ἦν νικηθῆς,
Anderzijds, als je overwonnen zult zijn / bent / zult worden / wordt

νικηθῆς niet vertaald als 2e persoon enkelvoud passief

0

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 41		
41	maximumscore 2 μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. besef dan wel hoeveel goeds / goede dingen / voordelen je zult verliezen / verliest Niet fout rekenen: ἀγαθὰ goederen/schatten Niet fout rekenen: ἀποβαλέεις je zult weggooien ὅσα elke andere betekenis dan 'hoeveel' of een synoniem daarvan ἀγαθὰ deugden	0 0
Kolon 42		
42	maximumscore 2 Γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέζονται Want wanneer ze geproefd hebben van / kennis hebben gemaakt met onze goede dingen / voordelen zullen ze eraan vasthouden / houden ze eraan vast Γευσάμενοι hoewel ze geproefd hebben ἀγαθῶν deugden Wanneer ook in kolon 41 hier niet meer aanrekenen. περιέζονται hielden ze eraan vast	0 0 0
Kolon 43		
43	maximumscore 1 οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. en zullen ze niet weg te krijgen zijn / zijn ze niet weg te krijgen ἔσονται ze waren Wanneer ook περιέζονται in kolon 42 met een verleden tijd is vertaald, hier niet meer aanrekenen.	0
Kolon 44		
44	maximumscore 2 Ἐγὼ μὲν νῦν θεοῖσι ἔχω χάριν, Ik (nu) bedank de goden / Ik (nu) ben de goden dankbaar ἔχω χάριν elke andere betekenis dan 'bedanken / dankbaar zijn' of een synoniem daarvan	0

Vraag	Antwoord	Scores
	Kolon 45	
45	maximumscore 2 οὐκ ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρσησι die de Perzen niet op het idee brengen / (om)dat zij de Perzen niet op het idee brengen	
	zij brengen de Perzen niet op het idee	1
	Kolon 46	
46	maximumscore 1 στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς.” tegen/naar de Lydiërs op te trekken	
	Niet fout rekenen: ἐπὶ Λυδούς tegen/naar Lydië	
	Kolon 47	
47	maximumscore 1 Ταῦτα λέγων Toen/Terwijl/Hoewel hij dit / deze dingen zei	
	Omdat hij dit zei	0
	Kolon 48	
48	maximumscore 2 οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. haalde hij Croesus niet over / overtuigde hij Croesus niet	
	geloofde hij Croesus niet	0
	geloofde/gehoorzaamde Croesus hem niet	1
	Kolon 49	
49	maximumscore 2 Πέρσησι γάρ (kolon 50) ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν. Inderdaad hadden de Perzen geen (enkele) luxe en niets goeds/verfijnds	
	Kolon 50	
50	maximumscore 2 πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι voordat zij de Lydiërs onderwierpen / hadden onderworpen	
	voordat zij de Lydiërs zouden onderwerpen	1
	voordat de Lydiërs waren onderworpen (door hen)	1
	voordat zij door de Lydiërs waren onderworpen	0
	voordat de Lydiërs hen onderwierpen	0

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 1 juni naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	Herodotus, Historiën 1.209-212
tekst 2	Herodotus, Historiën 3.30-32
tekst 3	Herodotus, Historiën 1.71.2-4
vraag 2	amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/kindsoldaten
vraag 3	Petronius, fragment 30
vraag 17	Simon Veenman e.a., Drie Tyrannen bij Herodotus, tekst 10
vraag 21	Herodotus, Historiën 5.25
vraag 26	Tacitus, Annales 16.6